

До того ж, урахування системи цінностей, ідеалів, потреб, мотивів, установок здобувачів освіти, дотримання вимог забезпечення сприятливого психологічного клімату, безпеки, сучасності змісту освіти, ефективності технологій навчання, просторового оточення, можливостей для розвитку (В. Ковальчук, 2019) визначає спрямованість створення функціонального інформаційно-освітнього середовища змішаного навчання шляхом доповнення системи організації навчання сукупністю доступних дидактично спрямованих інструментальних засобів.

Отже, реалізація змішаного навчання в закладах вищої освіти з дотриманням визначених умов є перспективним напрямом удосконалення освітніх процесів сучасного цифровізованого світу.

#### Список використаних джерел

- Бикова, Т. Б. (2020). Запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майстрів виробничого навчання швейного профілю. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, (68), 23–33.
- Іващенко, М.В., Бикова, Т.Б. (2019). Порівняльно-педагогічний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду впровадження змішаного навчання в освітній процес. *Проблеми освіти*, 93, 208–224.
- Іващенко, М.В. (2011). *Формування готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до діяльності тьютора*. (Дис. канд. пед. наук). Харків.
- Ковальчук, В.І., Бикова, Т.Б. (2019). *Застосування змішаного навчання у професійній підготовці майбутніх майстрів виробничого навчання швейного профілю*. Psychology and pedagogy as sciences of formation and development of modern personality: International scientific and practical conference proceedings, Wloclawek.
- Ковальчук, В. І. (2019). Використання цифрових технологій в професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання. Актуальні проблеми вищої професійної освіти: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., Київ.
- Ковальчук, В. І. (2019). *Створення сприятливого освітнього середовища в закладі освіти*. Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій : матеріали III Всеукр. наук.-метод. семінару. Глухів.
- Литвин, А., Мацейко, О. (2013). Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 43–63.
- Ткачук, Г.В. (2019). *Теоретичні і методичні засади практично-технічної підготовки майбутніх учителів інформатики в умовах змішаного навчання*. (Дис. д-ра пед. наук). Київ.
- Сидоренко, С.В. (2006). Глобалізація як головна тенденція XXI століття. *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 24, 80–90.

**Марина Білоцерковець**

кандидат педагогічних наук, доцент,  
Сумський національний аграрний університет, м. Суми

### ПОДОЛАННЯ СТЕРЕОТИПІВ У МІЖКУЛЬТУРНОМУ СПІЛКУВАННІ СТУДЕНТІВ ЧЕРЕЗ ВИВЧЕННЯ І ПОРІВНЯННЯ ІДІОМ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Certain problems in intercultural interaction may happen, if the people who are involved in it, lack cultural awareness of divergent values and beliefs. Negative ethnic stereotypes complicate interethnic understanding and provoke interethnic tensions. But at the same time, stereotypes can also be conceptualized as positive, when they serve as the first step to the contact between people of different nations, who find out similarities of life experience and thinking modes. The potential for working with cultural representations, contained in linguistic learning materials is essential, as it preserves only the phraseological material that is directly or indirectly correlated with the standards and stereotypes of a national culture. Idioms, as a major component of a native-like communication, enable a target language learner's understanding the thoughts, emotions and views of a target language native speakers.*

У сучасному контексті поглиблення співпраці між Україною та Китаєм у сфері аграрного виробництва та аграрної освіти, зокрема завдяки численним освітнім програмам з обміну студентами, постає питання урахування спільностей і відмінностей у світогляді наших народів як фактору успішності мовного посередництва та міжкультурної комунікації загалом.

Наразі, фактично, комунікація між українськими та китайськими студентами й викладачами, науковцями, а також партнерами в аграрному виробництві та бізнесі відбувається англійською мовою, яка є lingua franca, тобто мовою-посередником, у діалогічній взаємодії між українськими й китайськими спільнотами. Саме тому, актуальність даного дослідження полягає у необхідності знайти «точки зіткнення» та взаєморозуміння між трьома різними мовними та культурними базисами стосовно аграрної концептосфери.

Комунікативна взаємодія між культурно різноманітними людьми, позначеними власним мовним кодом, способами поведінки, цінностями та традиціями, підтримує процес адаптації іноземних студентів до академічного середовища університету за кордоном (Фоменко та ін., 2019). Численні дослідження, що розглядали питання міжкультурного спілкування в академічному середовищі, довели, що лише незначна кількість студентів, які брали у ньому участь, були готові налагодити тісніші контакти з культурно або мовно відмінними одногруппниками. Причинами невдач у міжкультурній взаємодії були відмінності у світоглядах її учасників, а також етностереотипізація інших народів (Antonopolulos, Cimaroli, Moran & Power, 1997; Ko, 2008).

Етностереотипи створюються масовою свідомістю. Вони поверхневі, оскільки часто підкреслюють незначні риси етнічних груп. Автостереотипи як уявлення, оцінки та судження етнічної спільноти про себе, як правило, позитивні, на відміну від гетеростереотипів, які можуть бути як позитивними, так і негативними залежно від історичного досвіду етнічної взаємодії (Шиприкевич, 2010). Негативні етнічні стереотипи ускладнюють міжетнічне розуміння та провокують міжетнічну напруженість через те, що переважаючі стереотипні переконання вважаються істинними, навіть якщо вони хибні; поступово прийняті стереотипні переконання призводять до їх зміцнення і можуть впливати на поведінку людей (Jandt, 2004). Тим не менше, стереотипи також можна концептуалізувати як позитивні, коли вони слугують першим кроком до контакту між культурами, які перетинаються одна з одною; так само і між людьми різних націй, що віднаходять схожість життєвого досвіду та способів мислення (Wenjuan Shi, 2015).

Порівняльні лінгвістичні опитування довели, що основні національні культурні особливості можна досліджувати за допомогою ідіом різних мов з рівнозначними конотаціями, що відображають особливості їхніх культур, загальну або місцеву історію, способи мислення, релігійні вірування, традиції, звичаї, способи соціальні взаємодії, цінності, стилі життя тощо (Kong, 2014). Це важливо, оскільки мова зберігає лише той фразеологічний матеріал, який прямо чи опосередковано співвідноситься зі стандартами та стереотипами національної культури. Фразеологічний шар чітко виявляє характер етнічної групи та передає оригінальні національні культурні цінності з покоління в покоління, відображає культурну ідентичність її представників (Телія, 1999).

Було зазначено, що вивчаючи іноземну мову, студенти сприймають іноземну культуру не лише як інформацію про різні нації та їхній стиль життя, але й те, що є більш важливим: ними усвідомлюється «контекстна структура, яку люди використовували для обміну значеннями у спілкуванні з іншими і через яку вони розуміли їх соціальний світ» (Скаріно, 2010). Ідіоми як основний компонент іншомовного спілкування, подібного до спілкування рідною мовою, дозволяє студентів, який вивчає іноземну мову, зрозуміти думки, емоції та погляди аутентичних носіїв мови. (Yağiz & Izadpanah, 2013). Інтерпретація ідіом, як правило, викликає труднощі у представників іншої мовно-етнічної спільноти, тому що їх значення пов'язане з наступними чинниками: 1) з географічним середовищем, історичним фоном, економічним життям; 2) релігійними переконаннями та звичаями, етнічною психологією та моральними цінностями певного народу (Wenjuan Shi, 2015).

Розглядаючи першу групу чинників, нами встановлено, що родючі чорноземи та помірний клімат, зручне економіко-географічне положення й землеробські традиції, які здавна склалися в Україні, історично вплинули на формування типу селянина, який успадкував багатовіковий досвід і бажання та вміння обробляти землю, а також глибоку повагу до неї. Дані факти знайшли відображення у низці фразеологізмів, пов'язаних із концептами «земля» та «хліб», а саме: «Земля-трудівниця аж парує, та людям хліб готує»; «Хто землю удобріє, тому й земля повертає» (Енциклопедія українознавства, 1994) тощо. Так само, як і українська, китайська культура головним чином ґрунтується на сільському господарстві, а це означає, що китайська мовно-етнічна спільнота належить до аграрного суспільства, яке ставить сільськогосподарське виробництво на перше місце на противагу промисловості та торгівлі (Кацюба & Ван Лимин, 2015).

Китайська нація поважає та цінує працю людей, зайнятих у сільському господарстві, що прирівнюється до пізнання вищої істини. Це знайшло своє відображення в ідіомах: 只有兩種方法可以實現真理 - 文學和農業 - існують лише два шляхи досягнення істини – література та сільське господарство; 未開墾的田地會形成空心的肚子, 未讀的書籍會讓人心曠神怡 – незрошені поля роблять порожніми животи, непрочитані книги роблять порожнім розум (Deng Fang & Liu Lixin, 2007). Заняття землеробською працею неподільно пов'язане з допоміжними промислами, виготовленням селянських знарядь, які можуть описувати прості повсякденні справи, наприклад, в українській мові: «Найкраще ремесло – плуг і чересло», (Енциклопедія українознавства, 1994); в китайській мові ідіома 疑人偷斧 – підозрювати людей у крадіжці сокири – використовується для опису тих, хто, ігноруючи факти, спирається на суб'єктивні припущення (Кацюба, Ван Лимин, 2015); в англійській мові: “to call a spade a spade” – називати лопату лопатою, тобто називати речі своїми іменами, “to follow the plough”, що означає займатися землеробством, йти за плугом (Гапонів, 2005). Аграрні суспільства були тісно пов'язані зі світом тварин, які були одночасно і помічниками, і годівниками селян. Вони символізували працелюбність і чесність, наприклад, як описується в українських висловах: «І тварина розумна, дарма, що не говорить», «Пошануй худобу раз, а вона тебе десять раз пошанує» (Енциклопедія українознавства, 1994). Здавна китайці використовували для польових робіт буйволів, подібно до українців, які орали волами. У традиційній китайській культурі худоба є символом тих, хто сумлінно несе тягар важких робіт: 像牛一樣強壯 – такий сильний, як корова (Го Юйлін, Цянь Сувзнь, 2007).

На відміну від Китаю, у Великій Британії ще з античних часів для оранки використовували переважно коней, тому саме концепт «кінь» символізує в британській культурі перемогу над труднощами і наполегливу працю: “as strong as a horse” – сильний, як кінь (Гапонів, 2005). В українській сільськогосподарській концептосфері концепт «кінь» теж символізує важку, гідну глибокої поваги, працю, що відображено у висловах: «Люблю Сивка за звичай: хоч кречке, та везе» (Журавель, 2015) тощо.

У китайській аграрній концептосфері концепт «кінь» має дещо іншу конотацію. Так, ідіома 馬到成功 – коли коні прискачуть, людям пощастить – означає: легкий і швидкий успіх з самого початку справи. Вислів 博樂評馬 – Бо Ле судить коней (Deng Fang, Liu Lixin, 2007) використовується для того, щоб хвалити тих, хто добре знається на талантах. Цікавий аналог знайдено в англійській мові – “from the horse's mouth” – з уст коня, що означає: дізнатися певну інформацію від найбільш компетентної людини у певній галузі (The Free Dictionary, 2019).

В українській, англійській і китайській мовах концепт «свиня», (свійська тварина, розповсюджена у кожній із означених країн), несе дещо зневажливу та іронічну, глузливую, конотацію, наприклад, український фразеологізм «Свиня болото знайде» (Приповідки або українсько-народна філософія, 1946) та схожа англійська ідіома “happy as a pig in the mud” – щасливий, як свиня у болоті (Гапонів, 2005); китайський фразеологізм – 老師處理書, 農民豬 – вчитель, тримайтесь своїх книг, а фермер – своїх свиней (Го Юйлін, Цянь Сувзнь, 2007).

**Ольга Біляковська**  
доктор педагогічних наук, доцент,  
Львівський національний університет  
імені Івана Франка, м. Львів

## QUALITY EDUCATION: PHENOMENON OF NOTION

At every stage of social development, the gradual progress in all fields of human activity takes place: economic, political, and social and, at the same time, tough competition and struggle for existence which increases in the conditions of world globalization and integration also exist. Rapid changes that happen in various kinds of daily living demand a growing flow of efficient knowledge and highly qualified professionals. Certainly, all of these changes cause the necessity of forming an individual who can live in the conditions of uncertainty; a creative individual who is responsible, stress-resistant, is able to take constructive and competent decisions in various kinds of live activities.

The competitiveness of not only a product but of a person as a professional becomes the main task of every society that aims at reaching social, economic, and political success on a world scale. All of these things bring us to the level of the quality of a product both as an economic unit and an educational one. Being the most mobile part of culture, education essentially works for the future, it builds the grounds for (upcoming) changes in the society by defining its development in progressive or, on the contrary, regressive direction. Moreover, education as one of the fields of social life can be measured by quality indicators, that is why the problem of its quality is really topical. Quality in higher education enables the training of a highly qualified specialist who can be competitive on the labor market.

The problem of the quality of education arose together with its phenomenon, though the concept of the quality of education was finally formulated only in the 20<sup>th</sup> century (A. Bermus, 2002). The quality of education is one of the main conditions of attractiveness and competitiveness of European higher education as well as of students' trust, mobility and motivation. The fact of Ukraine signing the Bologna Process has actualized the necessity of assuring a modern level of quality of higher education which has to be relevant to time challenges, respond to actual and future needs of an individual, a society and a state, and it also has to correspond with all the European standards of quality. It is necessary to state that according to the provisions of the policy paper of UNESCO for *Change and Development in Higher Education* (1995) the quality of higher education is seen as a multidimensional concept which covers all the main functions and types of activities of a higher education institution that are aimed at providing a graduate with opportunities to quickly and effectively start a working activity for the sake of society, employer as well as for his/her own sake. The Declaration, adopted by The International Conference on Higher Education in November, 1988, states that the quality of education is a concept that covers all the aspects of activity of a higher education institution: a syllabus and an academic programme, scientific and research work, teaching staff and students, educational and material base and resources. At the same time the quality of education means a level of correspondence of a particular educational result to an ideal model of the educational system which is built taking into consideration social and state demands. Furthermore, the quality of education can be interpreted as a level of satisfaction of participants of an educational process with the educational services provided by an educational institution or a level of reaching the aim and educational tasks set.

The analysis of the sources gives grounds to state that the most common thought is that the quality of education is the compliance with a certain norm and a standard. In other words, the quality defines usefulness, value of objects, their ability to meet certain needs or to realize a certain goal, norms, i.e. expresses the adequacy to requirements, needs, and norms. But at the same time the concept of a norm is not absolute, unchangeable or fixed. These norms are constantly changing, taking new boundaries, qualities, etc. Hence, the category “the quality of education” is reconsidered and changed depending on new conditions and demands of the society. In addition, it cannot be unchangeable just like any other social characteristics cannot, since value perspectives of the society, the level of development of the civilization, the character and the complexity of social problems, people's demands, the understanding of tasks of education at this stage are also changing. That is why being a political category, the quality of education accumulates the grounds for educational state policy at a certain stage of its development and main strategical lines of development of the national system of education in the context of world tendencies. Being a social category, it reflects the public ideals